

Asia: VN/31603/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta yhteisötalouden ja yhteiskunnallisen yrittäjyyden strategiaksi 2025-2029

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Mikro- ja yksinyrittäjät ry (MYRY) kiittää mahdollisuudesta lausua strategialuonnoksesta Yhteisötalous ja yhteiskunnallinen yrittäjyys 2026–2030.

Pidämme strategian päivittämistä erittäin tarpeellisena, sillä yhteisötalous, monimuotoinen yrittäjyys ja paikallisten palvelujen elinvoima ovat yhä keskeisempiä osia Suomen taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä.

Strategialuonnos tarkastelee ansiokkaasti yhteisötalouden eri osa-alueita, mutta sen rakenteessa on yksi keskeinen heikkous: yhteisötalous nähdään erillisenä osa-alueena, ikään kuin muusta taloudesta irrallisena kokonaisuutena. Tosiasiassa yhteisötalous on osa paljon laajempaa elinkeinorakennetta, ja sen kehittäminen voi merkittävästi monipuolistaa yrittäjyyttä, vahvistaa alueellista elinvoimaa ja tukea koko markkinatalouden toimivuutta. Tämä yhteys tulisi tuoda strategiassa selkeästi esiin. Yhteisötaloudelle ei ole hyödyksi, jos sitä käsitellään omana saarekkeenaan, vaan osana talouden kokonaisuutta, jonka sisällä erilaiset toimijat täydentävät toistensa rooleja.

Pidämme tärkeänä, että strategia käsitellään myös poliittisella päätöksentekotasolla. Yhteisötalous on poikkihallinnollinen kokonaisuus, joka liittyy yhtä lailla elinkeino-, työllisyys-, alue- kuin koulutuspolitiikkaan, ja siksi sen toimeenpano ja resurssointi vaativat poliittista sitoutumista. MYRY kannattaa strategialuonnoksen yleisiä tavoitteita vahvasti ja näkee niissä paljon potentiaalia, mutta esittää niiden tueksi täsmennyksiä ja vahvistuksia, jotka varmistavat, ettei Suomen suurin yrittäjäjoukko, eli yksin- ja mikroyrittäjät, jää strategian ulkopuolelle.

1. Mikro- ja yksinyrittäjät ovat yhteisötalouden käytännön toteuttajia, mutta strategia ei tunnista heidän asemaansa riittävästi.

Suomessa 95,5 prosenttia yrityksistä on yksin- tai mikroyrittäjiä. He ovat monilla alueilla käytännössä viimeisiä tai ainoita palveluntarjoajia ja joustava paikallistalouden selkäranka. He ylläpitävät arjen huoltovarmuutta ja tuottavat ihmisille välttämättömiä hyvinvointi-, kulttuuri-, liikunta-, logistiikka-, terveys- ja muita arjen tukipalveluja. He toimivat monin paikoin julkisten palvelujen täydentäjinä ja paikkaavat palveluaukkoja, jotka syntyvät, kun hyvinvointialueet tai kunnat eivät kykene tai halua kattaa koko palveluverkkoa.

Strategialuonnoksessa markkinaehtoisten mikroyritysten rooli jää lähes kokonaan taustalle, vaikka juuri nämä toimijat toteuttavat yhteisötalouden käytännön arvoa: palvelujen tuottamista lähellä ihmisiä, yhteisöjen elinvoiman vahvistamista ja paikallisen talouden sosiaalista kestävyyttä. MYRY katsoo, että strategiaan tulee kirjata selkeästi, että yhteisötalous koostuu sekä järjestö- ja säätiölähtöisistä toimijoista että markkinaehtoisista mikroyrityksistä, joilla on merkittävä rooli paikallisten palvelujen tuottamisessa. Yhteisötalouden ei tule rakentaa keinotekoisia rajoja järjestöjen ja yritysten välille, vaan tunnistaa, että suomalainen yrittäjyys muodostaa yhtenäisen ekosysteemin, jossa erilaiset toimijat palvelevat samaa yhteiskunnallista tavoitetta.

2. Visioon ja missioon tulee lisätä elinkeinorakenteen monipuolistaminen, alueelliset vaikutukset ja ekologinen siirtymä.

MYRY kannattaa strategian vision ja mission yleistä suuntaa, mutta esittää niiden täsmentämistä. Yhteisötalous ei saa kaventua pelkästään sosiaali- ja terveyspalveluihin tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistämiseen. Yhteisötalous on osa laajempaa elinkeinorakennetta ja voi merkittävästi monipuolistaa yrittäjyyttä ja vahvistaa alueellista elinvoimaa.

Visioon ja missioon tulee lisätä selkeä kirjaus siitä, että yhteisötalous tukee elinkeinorakenteen monipuolistumista, vahvistaa paikallis- ja aluetalouksia ja edistää ekologisesti kestävää siirtymää. Mikroyritykset ovat monin paikoin ensimmäisiä, jotka ottavat käyttöön uusia kiertotalous-, energia- ja vastuullisuusratkaisuja, ja siksi heidän roolinsa tulisi tunnistaa osana vihreää siirtymää huomattavasti selkeämmin.

3. Paikalliset palvelut ja huoltovarmuus on tuotava strategiaan omana kokonaisuutenaan.

Strategialuonnos ei tunnista mikroyritysten roolia huoltovarmuudessa ja arjen resilienssissä. Paikalliset mikroyritykset ylläpitävät monilla paikkakunnilla logistiikkaa, liikkumista, hyvinvointi- ja tukipalveluja, pienimuotoista hoivaa, ruokahuoltoa sekä erilaisia kotitalouksien ja yritysten tarvitsemia palveluja tai alihankintaketjuja. Nämä muodostavat infrastruktuurin, jonka varassa paikallistalous ja alueellinen elinkelpoisuus toimivat.

MYRY esittää, että strategiaan lisätään selkeä huoltovarmuusulottuvuus, jossa tunnistetaan mikroyritysten merkitys kriisinkestävyys ja palvelujen jatkuvuuden näkökulmasta.

4. Yhteiskunnallisen yrityksen määritelmä tarvitsee selkeyttä, ja sen aseman kirjaamista lainsäädäntöön tulee tarkastella.

Määrittelystrategia on tällä hetkellä pirstaleinen. Yhteiskunnallisen yrityksen tunnistaminen on vaikeaa, mikä heikentää rahoituksen, tilastoinnin ja hankintojen kohdentamista. MYRY lähtökohtaisesti kannattaa sitä, että yhteiskunnallisen yrityksen määritelmä selkeytetään ja yhdenmukaistetaan EU:n ydinpiirteisiin pohjautuvaksi. ARVO ry:n esittämä malli, joka korostaa yhteiskunnallista päämäärää, voittojen ensisijaista käyttöä tämän päämäärän edistämiseen sekä osallistavaa ja demokraattista hallintoa, on tarkoituksenmukainen ratkaisu.

Samalla MYRY kuitenkin korostaa, että lainsäädännön tai erityisstatuksen ei tule heikentää kilpailuneutraalisuutta tai luoda markkinaehtoisille mikroyrityksille pysyvää kilpailuhaittaa. Mahdolliset uudet rahoitus- ja ohjausmallit on arvioitava siten, etteivät ne aiheuta markkinavääristymiä eivätkä syrjäytä markkinaehtoisia mikroyrityksiä.

5. Rahoituksen saatavuus edellyttää mikroyritysten rahoitusvajeen tunnistamista ja matalan kynnyksen välineitä.

Strategialuonnos tunnistaa rahoituksen merkityksen, mutta kovin ylätasolla, eikä todellakaan riittävän selkeästi sitä rahoitusvajetta, joka kohdistuu erityisesti pienimpiin ja yhteisötalouden toimijoihin. Mikroyritysten ja yhteiskunnallisten yritysten tyypilliset rahoitustarpeet ovat usein 10 000–75 000 euron luokkaa, eikä tälle segmentille ole Suomessa olemassa riittävästi ja riittävän kevyitä ja saavutettavia rahoitusvälineitä, jos mitään. Rahoituksen saatavuus on merkittävä kasvun pullonkaula.

Strategialuonnoksessa viitataan EU:n rahoitusohjelmiin, mutta InvestEU-takausten merkitys yhteiskunnallisten ja mikroyritysten rahoitusvajetta paikkaavana välineenä jää vähälle huomiolle. Suomessa ei ole kansallista rahoituslaitosta, joka tarjoaisi InvestEU:n sosiaalisen investoimisen takauksia pieniin yrityslainoihin, joita mikroyritykset ja yhteiskunnalliset yritykset tyypillisesti tarvitsevat. MYRY esittää, että strategiaan lisätään tavoite rakentaa selkeä kansallinen väylä InvestEU-takausten hyödyntämiseen ja varmistaa, että malli on saavutettava myös kaikkein pienimmille toimijoille.

Lisäksi Finnveran (mikroyrityslaina) ja kuntien roolia pienlainojen takaajina tulisi vahvistaa.

6. Julkiset hankinnat ovat edelleen monilta osin liian raskaita pienille toimijoille.

Julkisten hankintojen kehittäminen on strategialuonnoksen vahvimpia kohtia, mutta tavoitteiden saavuttaminen edellyttää konkreettisia toimia. Mikroyrittäjien osallistumista vaikeuttavat muun

muassa liian suuret hankintakokonaisuudet, raskaat toimittajaportaalit ja osallistumisvaatimukset, jotka eivät ole suhteutettu pienimpien toimijoiden hallinnolliseen kapasiteettiin.

MYRY esittää, että hankintojen pilkkominen tulee kirjata velvoittavaksi. Toimittajaportaalien tulee olla kevyitä, saavutettavia ja yhdenmukaisia, ja pienille toimijoille tulee järjestää säännöllisiä markkinavuoropuheluja sekä testihankintoja. Vaikuttavuuskriteereitä tulee käyttää siten, etteivät ne sulje markkinaehtoisia mikroyrityksiä ulos, ja kilpailuneutraliteetti tulee varmistaa kaikissa hankintakäytännöissä.

7. Mikroyritysten näkyvyys on varmistettava tilastoinnissa ja tutkimuksessa.

Strategialuonnos tunnistaa tietopohjan vahvistamisen tarpeen, mutta yhteiskunnalliset yritykset, joista suurin osa on mikroyrityksiä, eivät näy riittävällä tavalla nykyisessä tilastoinnissa. MYRY katsoo, että yhteiskunnalliset yritykset tulee sisällyttää järjestelmällisesti kaikkiin yhteisötalouden tilastoihin ja selvityksiin. Lisäksi strategiaan tulee liittää selkeä tavoite tutkia paikallisten palvelujen saavutettavuutta, alueellista elinvoimaa ja yhteisötalouden taloudellista vaikutusta nimenomaan mikroyritysten näkökulmasta.

8. Strategian toimeenpano edellyttää resursoitua ja seurattua toimenpidesuunnitelmaa.

Strategialuonnos on kunnianhimoinen, mutta sen vaikutus riippuu suoraan siitä, miten tavoitteet toimeenpannaan. MYRY esittää, että strategian pohjalta laaditaan konkreettinen toimenpidesuunnitelma, jossa määritellään kullekin tavoitteelle vastuutahot, rahoituslähteet, aikataulu sekä selkeät ja julkiset seurantaindikaattorit. Strategian etenemisestä tulee raportoida säännöllisesti, jotta sen vaikutukset ovat todennettavissa ja läpinäkyviä.

Lopuksi:

Mikro- ja yksityisyritykset ry kannattaa strategialuonnoksen yleistä suuntaa ja näkee yhteisötaloudessa merkittävän mahdollisuuden vahvistaa Suomen elinkeinorakennetta, alueellista elinvoimaa ja paikallista palveluverkkoa. Strategian vaikuttavuus edellyttää kuitenkin selkeitä täsmennyksiä: mikroyritykset on nostettava näkyväksi toimijaryhmäksi, yhteiskunnallisen yrityksen määritelmä on yhtenäistettävä ja kirjattava lainsäädäntöön, huoltovarmuus on tunnistettava yhteisötalouden ulottuvuutena, ja vision sekä mission on heijastettava myös alueellista ja ekologista näkökulmaa.

Rahoitus- ja hankintajärjestelmien kehittäminen vaatii konkreettisia toimenpiteitä, jotta pienimmät toimijat voivat tosiasiallisesti osallistua markkinoille. Tilastoinnin ja tutkimuksen tulee tuottaa systemaattista tietoa mikroyritysten roolista paikallisissa palveluissa, elinkeinorakenteessa ja yhteiskunnallisessa arvonluonnissa.

Yhteisötalous ei ole erillinen saareke, vaan osa Suomen elinvoiman, palvelurakenteen ja yrittäjyysekosysteemin kokonaisuutta. Strategian on vahvistettava tätä kokonaisuutta, ei lisättävä raja-aitoja. Oikein kohdennetuilla toimenpiteillä yhteisötalous voi olla yksi Suomen tulevaisuuden kasvun ja alueellisen tasapainon avaintekijöistä.

Hanén Liisa
Mikro- ja yksinyrittäjät ry